

เสือด้า แพรเบียง ซิ่นไหม...*
เครื่องย่องของเฮ้สตรีผู้ไทสองฝั่งโขง

Seu Dam (Black Blouse), Prae Bieng (Shawl),
Sin Mai (Thai Silk Sarong)...*

Pu-thai Ladies' Accessories in Two Banks of Khong River

ภูวดล ศรีธีเรศ
Poowadon Sritares

* ปรับปรุงและเพิ่มเติมข้อมูลจากการพิมพ์ครั้งที่ 1 ใน “จารีตการแต่งกายแบบพิธีการของสตรีชาวผู้ไทใน 3 จังหวัด (สกลนคร กาฬสินธุ์ และมุกดาหาร)” ในวารสาร ศิลปะทัศน์วัฒนธรรมสาร (ฉบับปฐมฤกษ์). สถาบันภาษาศิลปะ และวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (2555).

* The information is improved and added from the First Edition in “The Tradition for Formal Dressing of Pu-thai Women in 3 provinces (Sakonnakon, Kalasin, and Mookdahan), the Journal of Art and Culture Review (the Initial Period Issue), the Institute of Art and Culture, Sakonnakon Rajabhat University (2012).

เสื้อดำ แพรเปียง ชินไหม... เครื่องย่องของเอ้สตรีผู้ไทสองฝั่งโขง

Seu Dam (Black Blouse), Prae Bieng (Shawl),
Sin Mai (Thai Silk Sarong)...

Pu-thai Ladies' Accessories in Two Banks of Khong River

ภูวดล ศรีธเรศ

Poowadon Sritares

“ผู้ไท”

ถือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญกลุ่มหนึ่งของภาคอีสานและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุอย่างเด่นชัดว่า ครั้งหนึ่งชาวผู้ไทเคยมีอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ของตนเอง และสืบต่อความรุ่งเรืองมานานอาณาจักรดังกล่าวก็คือ พื้นที่ที่นักมานุษยวิทยาภาควัฒนธรรมทราบกันดีว่าเป็น “อาณาจักรสิบสองจุไทย” ซึ่งกินอาณาบริเวณตั้งแต่พื้นที่ทางตอนเหนือของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และพื้นที่บางส่วนของตอนใต้ของสาธารณรัฐประชาชนจีน

ในลำดับถัดมาบรรพบุรุษชาวผู้ไทได้อพยพเข้าสู่ดินแดนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวบริเวณเมืองบก เมืองวัง เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วน ฯลฯ และในรัชสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีเรื่อยมาถึงสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สยามยกทัพไปตีหัวเมืองลาวล้านช้างและได้กวาดต้อนชาวผู้ไทเข้ามาในประเทศไทยครั้งหนึ่ง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3

“Pu-thai”

is an important ethnic group in Esan Region as well as Lao People's Democratic Republic. According to the historical evidence, it was obviously specified that once Pu-thai people used to have their own great kingdom as well as inherit its growth for a long period of time. This kingdom was the well known area by Anthropologist of Cultural Division as “Sibsong-ju-tai Kingdom” covering the area from the North in Socialist Republic of Vietnam, and some area in Southern Part in People's Republic of China.

Later on, the Pu-thai ancestors migrated into the area of Lao People Democratic Republic in Bog City, Wang City, Kam-gerd City, and Kam-muan City.etc. In addition, from King Tonburi's reign to the First Reign of Rattana-kosin, Siam moved the troop to conquer Lao-

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพระเจ้าอนุวงศ์เป็นกบฏต่อสยาม พระองค์ทรงโปรดฯ ให้ยกทัพไปปราบเมื่อปราบราบคาบลงแล้ว กองทัพสยามได้กวาดต้อนชาวผู้ไท เมืองวัง เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วน ข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาสู่ฝั่งภาคอีสาน และโปรดฯ ให้ตั้งบ้านเรือนทำมาหากินในท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยสืบมากระทั่งปัจจุบัน ความภาคภูมิใจในที่มาและรากเหง้าของตนเองเป็นผลให้ในปัจจุบันนี้ชาวผู้ไทในภาคอีสานและในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังคงดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมได้อย่างไม่เสื่อมคลาย หนึ่งในนั้นก็คือจารีตหรือธรรมเนียมการแต่งกายของสตรี อันเรียกในภาษาชาวผู้ไทว่า “เครื่องยั้งของเฮ้” ซึ่งประกอบไปด้วยงานหัตถศิลป์สำคัญ 3 ประการ คือ “เสื้อดำแพรเปียง และซิ่นไหม”

lanchang City, and herded Pu-thai people into Thailand for the first time. Later on, in Reign 3, His Majesty the King Pra-nung-gloa-jao-you-hua, when Prince An-wong rebelled Siam. Reign 3 ordered to move the troop to conquer. After conquering, Siam troop herded pu-thai people from Wang City, Kam-gerd City, and Kam-muan City by crossing the river into Esan Region. In addition, he allowed them to settle down in different areas of Thailand until now. Pu-thai people’s esteem regarding to their background and root caused Pu-thai people in Esan Region as well as in Lao People’s Democratic Republic to maintain their cultural identity without getting worse in quality. One of these, was the tradition

สตรีชาวผู้ไทบ้านโนน ตำบลโนน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในเครื่องแต่งกายแบบพิธีการ สวมเสื้อแขนงู่งซิ่นไหม และคาดทับด้วยผ้าสไบแพรวา

Four Pu-thai ladies, Ban-pon, Pone Sub-district, Kammuang District, Kalasin Province, dress the formal dresses based on former identity by wearing Kab Blouse, Mee Silk Sarong, wrapped over by Prael-wa Shawl.

เสื้อดำ แพรเปียง ชิ่นไหม

วลีที่ว่า “เสื้อดำ แพรเปียง ชิ่นไหม” ที่ยกมาข้างต้นนั้นถือเป็นงานหัตถศิลป์ ทั้งยังเป็นวลีคำสั่งสอนสำหรับการเป็นสตรีชาวผู้ไทที่สมบูรณ์แบบ สตรีชาวผู้ไทยังมีความสามารถในการรังสรรค์ผ้าทอมืออย่างยิ่ง ที่มาของความสามารถในเชิงช่างดังกล่าวนี้ถูกถ่ายทอดผ่านวลี “เสื้อดำ ต้าแพ ชิ่นไหม” ดังที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งในห้วงคำนี้เป็นการเป็นสตรีชาวผู้ไทที่สมบูรณ์แบบนั้นต้องรังสรรค์ผ้าทอให้ได้อย่างชำนาญทั้ง 3 ชนิด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สตรีชาวผู้ไทบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ในเครื่องแต่งกายแบบพิธีการ

Two Pu-thai ladies at Ban-pone, Pone Sub-district, Kammuang District, Kalasin Province, dress the formal dresses

in lady's dressing being called in Pu-thai language that "Kreung Yong Kong Eh" including 3 major handicraft as "Seu-dam Black Blouse, Prae-bieng, Sin Mail."

Seu-dam, Prae-bieng, Sin-mai

The phrase "Seu-dam, Prae-bieng, Sin-mai" stated as the above, included an artistic craftsmanship work as well as teaching for being perfect Pu-thai lady. Ph-thai ladies were also able to create the woven cloth very well. The origin of their competency in specialist, was transferred through the phrase "Seu-dam, Tam Prae, Sin-mai" stated as the above. Because in the stage of being perfect "Pu-thai Lady," they had to create all 3 kinds of woven fabric skillfully as the following details:

"Seu-dam" referred to "black blouse." They needed to be able to sew "Kab Blouse or Mob Blouse," the unique of Pu-thai Lady. This kind of blouse was embroidered from indigo dyed cotton or Ebony dyed silk, sewed as cylinder-sleeve blouse or narrow-sleeve blouse, high-collared, decorated by red strip or "Kid cloth" (Weft Brocade) on the front strip and collar. Another prominent characteristic of black blouse, was the ancient silver coins were used instead of button along the length of strip. Pu-thai lady preferred to wear black blouse during the great ceremony such as Ed-pa-su (marriage), Yoa-pee-hai (feeding the ancestor spirit), Boon-bang-fai etc.

สาบและคอเสื้อแขนที่ตกแต่งด้วยแถบผ้าลายซิด “ลายขอกาย” และใช้เหรียญสตางค์ห้าสตางค์สิบ แทนกระดุม

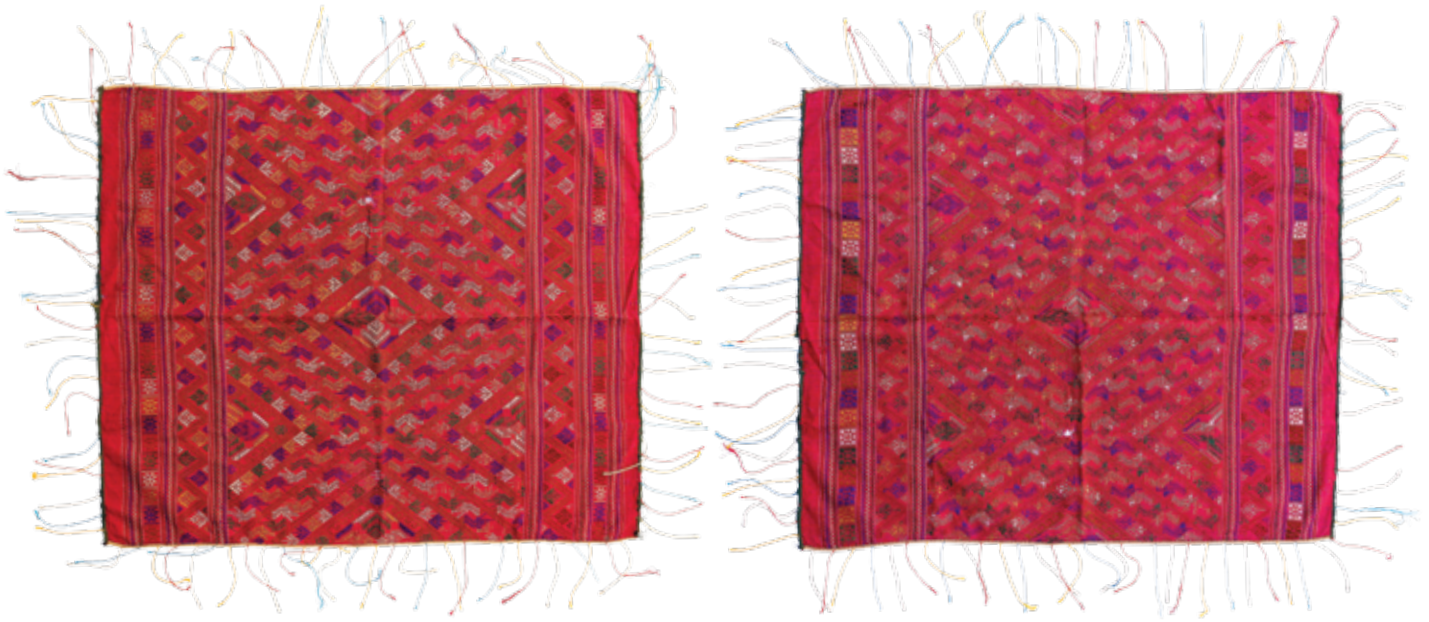
The facings along the edges of a garment to which buttons are attached, and collar of Kab blouse are decorated by Kid Cloth (Ko-gai Design). Five-satang coins and ten-satang coins are used instead of buttons.

“เสือดำ” กล่าวคือต้องสามารถตัด “เสื่อแขน หรือ เสื่อมอบ” เสื่อเอกลักษณ์ของสตรีชาวผู้ไทได้ เสื่อดังกล่าวตัดเย็บมาจากผ้าฝ้ายย้อมครามหรือผ้าไหมสีดำย้อมมะเกลือ ตัดเป็นเสื่อแขนกระบอกทรงแขนสอบ คอตั้งที่สาบเสื่อด้านหน้าและคอเสื้อใช้แถบผ้าสีแดงหรือผ้าซิดสีพื้นแดงเป็นเครื่องตกแต่ง ความโดดเด่นอีกประการของเสือดำก็คือ ใช้เหรียญเงินโบราณแทนกระดุมติดตลอดความยาวของสาบเสื้อ สำหรับเสื่อดำนี้สตรีชาวผู้ไทจะนิยมสวมใส่ในโอกาสที่เป็นพิธีการอย่างใหญ่ เช่น การเฝ้าปะชู (แต่งงาน), เหยายี่ไท (เลี้ยงผีบรรพบุรุษประจำปี), บุญบังไฟ ฯลฯ

ความงามของเครื่องแต่งกายแบบพิธีการของสตรีชาวผู้ไทบ้านหนองซ้าง ตำบลหนองซ้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

The beauty of a Pu-thai lady's formal dress, Ban-nongchang, Nong-chang Sub-district, Samchai District, Kalasin Province.

ผ้าแพรมนฝ้ายแดงยอ สมบัติของพระครูสังวรสมาธิวัตร เจ้าอาวาสวัดวังคำ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วยลายดอกบัวน้อย ดอกพืชมหาน้อย ใบปุ่น ดอกนาค ดอกจันทน์ ดอกพืชมหาใหญ่

Two pieces of Prae-mon-fai-dang-yo cloth belong to Prakru Sangwon-sa-ma-ti-wat, the abbot of Wang-kam Temple, Kao-wong District, Kalasin Province, consisted of little lotus design, Pan Maha Noi Design, Bai Boon Design, Dok Nak Design, Chang Ging Design, and Pan Maha Yai Design.

อนึ่ง การตำแพหรือแพรเปียงในที่นี้ยังหมายรวมถึงการทอผ้าประเภทต่างๆ สำหรับใช้ในพิธีกรรมการเฝ้าปะชูหรือแต่งงานและเตรียมความพร้อมสำหรับการออกเรือนด้วย เช่น ผ้าสี่หา (ผ้าผวย), ผ้าแพรอีโป้ (ผ้าขาวม้า), ผ้าห่มขิด, ผ้าวา, ผ้าปกหัวนาค, หมอนขิด และผ้าห่มนวม ฯลฯ หากสตรีชาวผู้ไทสามารถทอผ้าดังที่กล่าวมาได้อย่างชำนาญจะได้ชื่อว่าสมบูรณ์พร้อมสำหรับการเป็นสตรีที่สมบูรณ์แบบ

Tam-pae referred to different kinds of fabric weaving for using in Ed-pa-su rite or marriage, and readiness for getting married such as Pa-see-hou (wrap blanket), Pa-prae-epo (loincloth used by men for various purposes), Weft Brocade wrap blanket, Wa Cloth, Great Snake Cover Cloth, Weft Brocade Pillow, and Quilt etc. When Pu-thai lady could weave cloth as the above skillfully, she would be called as being ready to be perfect lady.

ความเพียรของสตรีชาวผู้ไทในการทอผ้าแพรวา อันเป็นคุณสมบัติสำคัญของการเป็นสตรีที่สมบูรณ์แบบ

Pu-thai lady's diligence in weaving the Prae-wa Cloth, an important characteristic of "Perfect Lady."

“**ซิ่นไหม**” ก็คือต้องสามารถทอผ้าซิ่นไหมมัดหมี่ได้ ซึ่งซิ่นไหมมัดหมี่ของสตรีชาวผู้ไทจะมีเอกลักษณ์ที่เป็นสีพื้นดำหรือน้ำเงิน-ครามเข้ม นิยมสร้างทั้งแบบสลับสีขาว เหลือง แดง และเขียว และมีลวดลายเพียงสีขาวสีเขียว ซิ่นไหมของสตรีชาวผู้ไทจะประกอบด้วย 3 ส่วน คือ “หัวซิ่น” เป็นผ้าซิดไหมสีพื้นแดงครึ่งสลับริ้วลายสีขาวย สีเหลือง และสีดำ “ตัวซิ่น” เป็นผ้าไหมมัดหมี่สีพื้นดำ และ “ตีนซิ่น” เป็นแถบผ้าซิดขนาดเล็กสีพื้นดำสลับสีแดงครึ่ง สีเหลือง และสีขาว ซึ่งการทอทั้ง 3 ส่วนจะแยกทอทีละครั้งแล้วจึงนำมาเย็บต่อกันภายหลัง

หากสตรีชาวผู้ไทสามารถสร้างสรรค์ผ้าได้ทั้ง 3 ชนิดคือ “เสื่อดำ แพรเปียง ซิ่นไหม” ได้อย่างชำนาญแล้วธรรมเนียมชาวผู้ไทแต่โบราณจะใช้คำว่า “สาว” นำหน้าสตรีคนนั้น แทนการเรียกว่า “อีนาง อีน้อย” ดังเช่นในวัยเด็ก ซึ่งความหมายของคำว่าสาวนอกจากจะแสดงถึงพัฒนาการทางด้านสรีระ จิตใจ อารมณ์ และสังคมของสตรีชาวผู้ไทแล้ว ยังมีความหมายถึงสถานภาพทางเพศที่สังคมยอมรับ และกำหนดให้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงโดยกฎเกณฑ์ทางสังคม และถือเป็นจุดเปลี่ยนของสตรีชาวผู้ไทสู่ความพร้อมก่อนก้าวเข้าสู่พิธีกรรมการกินดองหรือการแต่งงานในอนาคต เมื่อเป็นดังนั้นขั้นตอนการทอผ้าของสตรีชาวผู้ไทจึงเป็นพิธีกรรมผ่านภาวะ (Rites of Passage) กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนเด็กหญิงหรือแม่หญิงธรรมดาไปสู่การเป็น “**สตรีที่สมบูรณ์แบบ**”

สตรีชาวผู้ไทบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ผ้าไหมซิดคลุมกายในเวลาที่อากาศหนาวเย็น

A Pu-thai lady at Ban-pone, Pone Sub-district, Kammuang District, Kalasin Province, uses the Kid Blanket for covering herself during the cold weather.

“*Sin-mai*” referred one’s ability to weave Mud-mee Silk Sarong (kind of weaving technique). Pu-thai lady’s Mud mee Silk would be unique as black or dark indigo color. It was popular to create the alternated white, yellow, red, and green colors every other one. The design was on white color only. Pu-thai lady’s silk sarong included 3 Parts: “Top of sarong,” included the Wefet Brocade sticklac red plain silk alternated with striped white and yellow. “Body of sarong,” included black Mud-mee plain silk. “Foot of Sarong.” It was a small sized Weft Brocade strip with black, plain alternated with lack red, yellow, and white colors very other one. For all of 3 parts, each part was woven separately, and embroidering to stick together later.

If Pu-thai lady could skillfully create all 3 kinds of cloth including “Seu-dam, Tam-pa, Sin-mai,” in traditional custom of Pu-thai people, she would be called “Young Women” in front of her name instead of “E-nang, E-noi” during her childhood. The word “Young Woman” not only indicated that Pu-thai lady’s physical, mental, emotional, and social development, but also referred to her gender status being accepted and specified to be the changing process by social regulation. Besides, it was the turning point of Pu-thai lady to the readiness for entering into “Kin-dong” ritual or marriage in her future. Therefore, the steps of Pu-thai lady’s weaving were Rites of Passage. Since the lady was changed from a girl or normal lady into “*Perfect Lady.*”

เด็กหญิงชาวผู้ไทเริ่มต้นการทอผ้าด้วยการทอตีนซิ่นแล้วอันเป็นปฐมบทของการรังสรรค์ความงาม

A Pu-thai girl started weaving cloth by weaving the foot of Saew sarong, a basic of beauty creation.

การทอผ้าของสตรีชาวผู้ไทไม่ใช่เพียงการรังสรรค์เครื่องนุ่งห่มเท่านั้น แต่ปัจจุบันยังเป็นรายได้หลักของครอบครัวอีกด้วย

Pu-thai lady’s cloth weaving is not only done for her dress, but also for her family’s major income in the present.

การใช้แพรมนด่อน (แพรมน-ขาว) ของสตรีชาวไทบ้านหนองซ้าง ตำบลหนองซ้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถใช้ได้ทั้งโอกาสที่เป็นพิธีการ และในชีวิตประจำวัน

Prae Mon Ton (white Prae Mon) is used by a Pu-thai lady, Ban-nongchang, Nong-chang Sub-district, Samchai District, Kalasin Province, in both of formal occasion and daily life.

การใช้แพรมนลายของสตรีชาวไทบ้านหนองซ้าง ตำบลหนองซ้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนใหญ่จะใช้ในโอกาสที่เป็นพิธีการเท่านั้น

Striped Prae Mon is used by a Pu-thai lady, Ban-nongchang, Nong-chang Sub-district, Samchai District, Kalasin Province, in formal occasion only.

แพรเปียง หมายถึงต้องสามารถทอผ้า-แพรวาได้ ในที่นี้จะต้องทอได้ทั้งผ้าสไบแพรวาสำหรับคาดเป็นผ้าสไบเฉียงทับเสื้อแขนสีดำในโอกาสสวมใส่ในงานที่เป็นพิธีการ และต้องสามารถทอผ้าแพรมนหรือผ้าคลุมศีรษะได้ด้วย ซึ่งเทคนิคการทอทั้งผ้าแพรวาและผ้าแพรมนเทคนิคจะเป็นแบบเดียวกันคือเป็น “ผ้าขิดสลับสี” จะต่างกันก็แต่ขนาด เพราะผ้าแพรวาจะเป็นผ้าสไบเฉียงที่มีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยม

Prae-biang, Pu-thai ladies had to be able to weave “Prae-wa.” They also had to be able to weave Sa-bai-prae-wa for putting around as Sa-bai-chiang (shawl used by a woman to wrap over one shoulder around her chest and back) over black kab-blouse in occasion of ceremony. In addition, they had to be able to weave Prae-mon or head-covered cloth. The weaving technique

ผืนผ้าหรือสีเหลี่ยมด้านยาว ส่วนผ้าแพรมนคือ ผ้าที่เป็นลักษณะเป็นสีเหลี่ยมจัตุรัส ซึ่งทั้งสอง ชนิดจะเป็นผ้าไหมสีพื้นแดงครั้ง ลวดลาย สลับสีและมีชายครุยเฉกเช่นกัน การ “ด้าแพร” ในที่นี้ยังหมายรวมถึงการทอผ้าประเภทต่างๆ สำหรับใช้ในพิธีกรรมการแต่งงานและเตรียม ความพร้อมสำหรับการออกเรือนด้วย เช่น ผ้าสีเทา (ผ้าผวย) ผ้าแพรอีโป้ (ผ้าขาวม้า) ผ้าหมัดขิด ผ้าวา ผ้าปกหัวนาค หมอนขิด ผ้าหม นวม ฯลฯ หากสาวชาวผู้ไทบ้านโนนสามารถ ทอผ้าดั่งที่กล่าวมาแล้วได้อย่างชำนาญ จึงได้ ชื่อว่าสมบูรณ์พร้อมสำหรับการเป็นหญิงสาวที่ สมบูรณ์แบบ

ซินไหม หมายถึงต้องสามารถทอผ้า- ไหมมัดหมี่ได้ ซึ่งซินไหมมัดหมี่ของสตรีชาว ผู้ไทแถบนี้ จะมีเอกลักษณ์ที่เป็นสีพื้นดำหรือ น้ำเงินครามเข้ม มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ หัวซิน เป็นผ้าขิดไหมสีพื้นแดงครั้งสลับริ้วลาย สีขาวและสีเหลือง ตัวซินเป็นผ้าไหมมัดหมี่ สีพื้นดำ และตีนซินเป็นแถบผ้าขิดสีพื้นดำ สลับสีแดงครั้ง สีเหลือง และสีขาว ซึ่งการทอ จะแยกทอทีละส่วนกัน ซินไหมของสตรีชาว ผู้ไทบ้านโนนจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการจึงจะถือว่าถูกต้องตามธรรมเนียม โบราณ

ผ้าแพรวาคือผ้าที่สร้างลวดลาย ด้วยเทคนิคขิดสลับสี

Prae-wa is a cloth woven by different colors Kid Cloth.

of Prae-wa and Prae-mon fabric would be the same : to be “Alternated Color Weft Brocade.” The only difference were their sizes. Since Prae-wa was a Sa-bai-chieng as rectangular or long rectangular, Prae-mon was a square cloth. Both kinds of fabric included lack red with alternated different colors every other one as well as trimming. For “Tam-prae,” also included different kinds of cloth weaving for using in the wedding ceremony and readiness preparation in getting married such as Pa-see-hao (blanket), Pa-prae-e-po, loincloth used for men for various purposes, Weft-Brocade Blanket, Pa-wa, Great Snake Cover Cloth, and Quilt etc. If Pu-thai ladies could skillfully weave those kinds of cloth, they would be ready for being perfect women.

Sin-mai, the ladies had to weave Mud-mee Silk. Mud-mee Silk of Pu-thai ladies at Ban-ponne, would be unique with black or dark indigo plain silk. It included 3 Parts: the top of Sarong ; the Weft Brocade with sticklac red plain silk alternated with striped white and yellow colors every other one. The body of Sarong was Black Mud-mee Plain Silk. The foot of Sarong included the Weft Brocade Strip with black plain silk alternated with sticklac red, yellow, and white colors every other one. Each part was woven separately. According to the ancient tradition, Sin-mai of Pu-thai Ladies at Ban-ponne had to be composed of 3 components.

The tradition in formal dressing which reflected cultural identity of Pu-thai ladies in Kalasin Province, was to wear Kab blouse, Sin-mai-Mud-mee with the top and foot of sarong Silk, by wrap the Prae-wa Shawl, and wear Prae-mon as decoration

สตรีชาวผู้ไทบ้านหนองช้าง ตำบลหนองช้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ในเครื่องแต่งกายแบบพิธีการ สวมเสื้อแขน นุ่งซิ่นไหมใหม่ และคาดทับด้วยผ้าสไบแพรวา

Two Pu-thai ladies at Ban-nong chang, Nong-chang Sub-district, Samchai District, Kalasin Province, wear formal dresses with Seu Kab, Silk Sarong, and covered by Prae-wa Shawls.

จารีตการแต่งกายแบบพิธีการที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสตรีชาวผู้ไทกาฬสินธุ์ ก็คือ สวมเสื้อแขน นุ่งซิ่นไหมมัดหมี่ที่หัวซิ่นและตีนซิ่น คาดผ้าสไบแพรวา และใช้ผ้าแพรวมเป็นเครื่องประดับศีรษะ ซึ่งการแต่งกายในลักษณะดังกล่าวนี้ถือเป็นชุดพิธีการที่ใช้ในเทศกาลหรืองานบุญที่สำคัญๆ เช่น บุญผะเหวด บุญบั้งไฟ เป็นต้น

ชุมชนชาวผู้ไทที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีความสามารถด้านการดำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้อย่างเหนียวแน่นอีกแห่งหนึ่งก็คือชุมชนชาวผู้ไทในเขตอำเภอเขาวงและอำเภอกุฉินารายณ์ ดังนั้นการแต่งกายตามจารีตของสตรีชาวผู้ไทในชุมชนดังกล่าวจึงมีความโดดเด่นน่าศึกษาอย่างยิ่ง มีรายละเอียด ดังนี้

เสื้อ ใช้เสื้อที่เรียกว่า “เสื้อมอบ” คือเสื้อที่ตัดเย็บจากผ้าฝ้ายย้อมครามจนได้สีน้ำเงินเข้มตัดเป็นทรงแขนกระบอกคอตั้ง สบายเสื้อและคอเสื้อใช้ผ้าขิดตกแต่ง ส่วนที่ชายเสื้อด้านล่างนั้นใช้ผ้าสีแดงตกแต่งไปตลอดริม ซึ่งการใช้ผ้าขิดและผ้าแดงตกแต่งนี้ชาวผู้ไทบ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จะเรียกว่า “มอบเสื้อ” และคำคำนี้เป็นที่มาของการเรียกเสื้อดังกล่าวว่า “เสื้อมอบ” นั่นเอง

on their head. This kind of dressing, was a formal use in important rite or merit one such as Boon-pa-wed, Boon-bung-fai etc.

Another Pu-thai Community in Kalasin Province with competency in maintaining their identity strictly, included Pu-thai Communities in Kao-wong District and Kushi-narai District. Hence, traditional dressing of Pu-thai Ladies in those communities was very prominent for studying. The details were as follows:

The blouse, “Seu Mob” was used. It was embroidered from indigo dyed cotton with dark blue color. It was cylinder sleeve, high-collared blouse. Weft Brocade was decorated at its strip and collar. For the upper foot of blouse, red cloth was decorated along its edge. The decorated Weft Brocade and Red Cloth, were called by Pu-thai people at Ban-good-wa “Mob Seu” the original of the word “Seu Mob” later.

เสื้อแขนที่ตัดเย็บด้วยมือจากผ้าฝ้ายย้อมคราม สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลายขีดพื้นสีแดงลายกะปุ่น้อย บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

The Kab Blouse is embroidered by hand from dyed indigo, The facings and collar are decorated with Kid Design on red plain cloth, Ka-poo-noi Design, Ban-pone, Pone Sub-district, Kammuang District, Kalasin Province.

เสื้อแขนที่ตัดเย็บด้วยมือจากผ้าฝ้ายย้อมคราม สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลายขีดพื้นสีแดงลายขอกาย บ้านเลิงถ่อนโนนสมบูรณ์ ตำบลหนองหญ้าไซ อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี

The Kab Blouse is embroidered by hand from dyed indigo, The facings and collar are decorated with Kid Design on red plain cloth, Ko-kai Design, Ban Leung Gon None-somboon, Nong-ya-chai Sub-district, Wangsammo District, Udontani Province

เสื้อแขนที่ตัดเย็บด้วยมือจากผ้าฝ้ายย้อมคราม สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลายขีดพื้นสีแดงลายขนอน
บ้านนาฮี ตำบลนาขึง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

The Kab Blouse is embroidered by hand from dyed indigo, The facings and collar are decorated with Kid Design on red plain cloth, Ko Non Design, Bannahee, Nayoong Sub-district, Sritat District, Udontani Province.

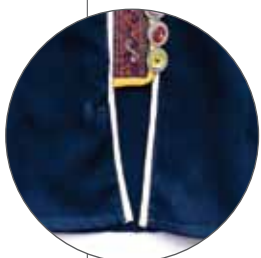
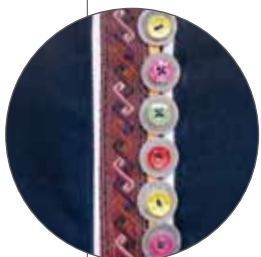
เสื้อแขนที่ตัดเย็บด้วยมือจากผ้าฝ้ายย้อมคราม สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลายขีดพื้นสีแดงลายขนอน
บ้านนาฮี ตำบลนาขึง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี

The Kab Blouse is embroidered by hand from dyed indigo, The facings and collar are decorated with Kid Design on red plain cloth, Ko Non Design, Bannahee, Nayoong Sub-district, Sritat District, Udontani Province.

เสื้อแขนที่ตัดเย็บด้วยมือจากผ้าฝ้ายย้อมคราม สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลายขีดพื้นสีแดงลายตาบั้งขาเซ บ้านหนองซ้าง ตำบลหนองซ้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

The Kab Blouse is embroidered by hand from dyed indigo, The facings and collar are decorated with Kid Design on red plain cloth, Bong Ka-ke Design, Ban-nongchang, Nongchang Sub-district, Samchai District, Kalasin Province.

เสื้อแขนที่ตัดเย็บจากผ้าทอโรงงาน สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลายขีดพื้นสีแดงลายขอก่าย บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

The Kab Blouse is embroidered by hand from dyed indigo, The facings and collar are decorated with Kid Design on red plain cloth, Ko-kai Design, Ban-pon, Pone Sub-district, Kammuang District, Udontani Province.

ผ้าซิ่น ผ้าซิ่นในโอกาสพิธีการของสตรีชาวผู้ไทแถบนี้เน้นในอดีตนิยมผ้ามัดหมี่แล้วนำไปย้อมครามจนได้สีน้ำเงินเข้ม ปรากฏทั้งที่เป็นมัดหมี่ลวด (ทอเป็นลวดลายเดียวกันไปตลอดทั้งผืนผ้าซิ่น) และมัดหมี่ตา หรือมัดหมี่คัน (ทอมัดหมี่สลับกับสีล้วนไปตลอดทั้งผืนผ้าซิ่นหมี่ตาหรือหมี่คันจึงมีลักษณะเป็นช่องไปตลอดทั้งผืนผ้าซิ่น) สำหรับองค์ประกอบของผ้าซิ่นนั้นจะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือตัวซิ่นรายละเอียดดังที่กล่าวมาแล้ว หัวซิ่นที่ทอด้วยผ้าฝ้ายสีแดงสร้างลวดลายด้วยเทคนิค “จิด” ให้เป็นลวดลายขนาดเล็ก และตีนซิ่นจะเป็นแถบผ้าสีพื้นดำสร้างลวดลายด้วยเทคนิคที่เรียกว่า “ซัด” ด้วยฝ้ายสีขาว

Pa Sin or Sarong, Pa Sin was used by Pu-thai Ladies in occasion of ritual. In former time, Mud-mee cloth was preferred. It was dyed with indigo until it was dark blue. There were both of Mud-mee Luad (single design weaving along the whole sarong), and Mud-mee Ta or Mee-kan with the space all over the sarong). There were 3 factors of sarong: its body stated as the above, its top woven by red cotton including the design of “Weft Brocade,” small sized design, and its foot included the black strip with design by Weft Brocade called “Kid” from white yarn.

สตรีชาวผู้ไทบ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วน จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้ผ้าแพรงาบกล้วย ซึ่งเป็นผ้าที่ทอด้วยเทคนิคจิด คลุมกายในเวลาที่อากาศหนาวเย็น

A Pu-thai lady at Ban-pon, Pone Sub-district, Kammuang District, Kalasin Province, uses Prae-wa Kab Kleuy (Banana Husk) or cloth woven by Kid echnique, covers her body when it is cold.

1

2

3

4

5

ผ้าซิ่นไหมหมี่ตาประกอบด้วย หัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น (ตีนแส่ว) บ้านหนองช้าง ตำบลหนองช้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

1. หมี่โบกคว่ำโบกหงาย และหมี่นาคขอ
2. หมี่นาคเกี้ยว และหมี่ขอไล
3. หมี่นาคสองสบ
4. หมี่นาคเกี้ยว และหมี่นาคขอ
5. หมี่นาคเกี้ยว และหมี่ขอท้องป่อง

Mee-ta Silk Sarong consisted of the top of sarong, body of sarong, and foot of sarong (Teen Saew)

1. Mee-boke-kwam-bai-ngai and Mee-nak-ko.
2. Mee-nak-keaw and Mee-ko-lai.
3. Mee-nak-song-sob.
4. Me-nak-keaw and Mee-nak-ko.
5. Mee-nak-keaw and Mee-ko-tong-pong.

1

2

3

4

5

ผ้าชิ้นไหมหมี่ลาวประกอบด้วย หัวชิ้น ตัวชิ้น และตีนชิ้น (ตีนแฉ่ว)
บ้านหนองซ้าง ตำบลหนองซ้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

1. หมี่ดอกจันทน์กิ่ง
2. หมี่ดอกจันทน์กิ่ง
3. หมี่ดอกจันทน์กิ่ง และหมี่ดอกส้าน
4. หมี่กาบ
5. หมี่แบดกาบตัด และหมี่ช่อต้นสน

Mee-luad Silk Sarong consisted of the top of sarong,
body of sarong, and foot of sarong (Teen Saew)

1. Mee-dok-changing.
2. Mee-dok-changing.
3. Mee-dok-changing and Mee-dok-lan.
4. Mee-gab.
5. Mee-bad-gab-tad and Mee-cho-ton-son (Pine Tree)

1

2

3

4

5

ผ้าชิ้นไหมหมีลวดประกอบด้วย หัวชิ้น ตัวชิ้น และตีนชิ้น (ตีนแส่ว) บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

1. หมีหางปลาวา
2. หมีหางปลาวา
3. หมีหงอนเงือก
4. หมีหงอนเงือกน้อย
5. หมีช่อต้นสน

Mee-luad Silk Sarong consisted of the top of sarong, body of sarong, and foot of sarong (Teen Saew)

1. Mee-hang-pla-wa.
2. Mee-hang-pla-wa.
3. Mee-ngon-ngeug.
4. Mee-ngon-ngeug-noi.
5. Mee-cho-ton-son. (Pine Tree)

ผ้าเบี่ยง สิ่งที่แสดงออกถึงการแต่งกายในแบบพิธีการของสตรีชาวผู้ไทแถบอำเภอเขาวงและอำเภอกุฉินารายณ์ก็คือ “ผ้าเบี่ยง” หรือผ้าสไบ ชาวผู้ไทแถบนี้จะเรียกผ้าเบี่ยงว่า “แพรวา” นั่นก็คือผ้าที่มีความยาวประมาณ 1 วา ผ้ายาวกว่านั้นในอดีตนิยมทอด้วยไหมน้อย (ยอดไหม) แต่ในปัจจุบันนิยมใช้เส้นใยสังเคราะห์ หากแต่โครงสร้างของผืนผ้าในปัจจุบันก็ยังคงแบบแผนอย่างโบราณไม่เสื่อมคลาย นั่นก็คือเป็นผ้าที่สร้างลวดลายด้วยเทคนิค “ขิด” บนพื้นสีแดงเข้ม เท่าที่ปรากฏจะมีทั้งขิดที่สลับสีและไม่สลับสี องค์ประกอบของลวดลายบนผืนผ้าหากเรียงลำดับจากเชิงผ้าด้านหนึ่งไปถึงเชิงผ้าอีกด้านหนึ่งจะประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. **ข้อ** หมายถึง ลวดลายที่อยู่เชิงทั้ง 2 ด้านของผืนผ้า นิยมทอเป็นลายเส้นยาวตามจังหวะของลวดลายใหญ่ลายแรกที่กำลังจะปรากฏ

2. **ลายคั่น** หมายถึง ลายขิดขนาดเล็กที่ทอเพื่อแบ่งพื้นที่ลายใหญ่แต่ละลายออกจากกัน ลายคั่นดังกล่าวนี้มีชื่อเรียกที่เอกลักษณ์ของชาวผู้ไทบ้านกุดหว้า เช่น ลายนาคน้อย ลายขอ ลายดอกผักแว่น ลายขอท้องป่อง ลายขาเป็ย เป็นต้น

Pa-biang, the expression in dressing during ceremony of Pu-thai Ladies at Kao-wong District and Kushi-narai District, was “Pa-biang” or shawl. It was called by Pu-thai in this area “Prae-wa” since its length was approximately 1 wa (2 meters). In the past, this cloth was woven by small silk yarn. But, in the present, synthetic fiber was preferable. However, the present structure of fabric was still be as in ancient time without getting worse. It was the designed cloth by Weft Brocade or “Kid” technique on dark red ground. There were both of the alternated colors Weft Brocade, and non alternated colors Weft Brocade. Of the components of design on the cloth were ranked in order from one side of the foot of sarong to another side, it would be composed of the following components:

1. **Bunch** referred to the small sized Weft Brocade Design on both side of the cloth. The long line was preferred to be woven according to the interval first big design pattern to be appeared.

2. **Separated Design** referred to the big sized Weft Brocade being woven for separating each big design from each other. The separated design had unique name being called by Pu-thai people at Ban-good-wa such as Small Great Snake, Ko, Pag Wan, Ko Tong Pong, and Ka-pia etc.

ผ้าแพรวาอายุ 50 ปี ที่มีจำนวน 10 ดอกลาย ซึ่งทอด้วยไหมน้อย (ยอดไหม) ของชาวผู้ไทบ้านหนองซ้าง ตำบลหนองซ้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์

A 50 year –Prae-wa Cloth consisted of 10 designs woven by small yarn silk (Top Silk) of Pu-thai, Ban-nongchang, Nongchang Sub-district, Samchai District, Kalasin Province.

3. **ลายหลัก** หมายถึง ลายขีดขนาดใหญ่ที่สุดในผืนผ้าเบี่ยง ในผ้าเบี่ยงผืนหนึ่งๆ นั้น อาจจะประกอบด้วยลายใหญ่เพียงลายเดียว หรือลายใหญ่ที่ไม่ซ้ำแบบกันเลยในหนึ่งผืนผ้าก็ได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความชำนาญการทอผ้าของสตรีชาวผู้ไทบ้านกุดหว้า หากเป็นสตรีที่มีความชำนาญในการทอผ้าก็จะมีเทคนิคการสร้างลวดลายที่หลากหลาย ดังนั้นลายใหญ่ที่ปรากฏจะไม่ซ้ำแบบกันเลย ในขณะที่หากเป็นสตรีที่ยังไม่มีความชำนาญในการทอผ้าถึงขั้นนั้น ลายใหญ่ที่ปรากฏก็อาจจะมีเพียงลายเดียวเท่านั้น สำหรับชื่อเรียกลายใหญ่ของชาวผู้ไทบ้านกุดหว้า ก็อย่างเช่น นาคไต่เครีอ นาคกันต์ นาคสร้อย กาบแบด ดอกจันกิง ดอกพันมหา หอผาสาท ไบบูน เป็นต้น

3. **Major Design** referred to the biggest Weft Brocade Design on Pa-bieng. In each piece of Pa-bieng, might be comprised of only one big design or different big designs. It was based on the skill of Pu-thai weaver at Ban-good-wa. If the weaver was skillful lady in cloth weaving, the fabric would be included with various designs. Therefore, the appeared designs wouldn't be the same. On the contrary, if the weaver was not skillful, the only one big design would be appeared. The name of big designs called by Pu-thai people at Ban-good-wa, were Great Snakes Climb the Bunch, Nak Kon tee, Nak Soi, Gab Bad, Dok Chan-ging, Dok Pan Maha, Ho Pa Sat, and Bai Boon etc.

ผ้าห่มขิด (ผืนซ้าย) สมบัติของพระครูสังวรสมาธิวัตร เจ้าอาวาสวัดวังคำ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ เชิงผ้าทอลายช่อดอกก้านก่อง และใบปุ่น (ผืนขวา) บ้านหนองซ้าง ตำบลหนองซ้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ เชิงผ้าทอลายช่อดอกไม้ และนาคหัวซุมใหญ่

Kid Blanket (Left), belongs to Pra Kru Sangwon-samatiwat, The abbot of Wongkam Temple, Kaowong District, Kalasin Province, Cho-dok-kan-kong and Bai-boon designs were woven on the foot of sarong. (The right), Ban-nong-chang, Nong-chang Sub-district, Samchai District, Kalasin Province, Cho-dok-mai (bunch of flower) and Nak-Hua-choom-yai (Great snake) designs were woven on the foot of cloth.

การแต่งกายในแบบพิธีการของสตรีชาวผู้ไทแถบอำเภอเขาวงและอำเภอกุฉินารายณ์ จะปรากฏให้เห็นในช่วงเทศกาลงานบุญที่สำคัญของชุมชน เช่น พิธีเหยาผีให้ งานเทศน์บุญ-แพวด และที่ยิ่งใหญ่ที่สุดก็คือ งานเทศกาลบุญบั้งไฟตะไลล้านบ้านกุดหว้า ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ ซึ่งเป็นเทศกาลของชุมชนที่จะจัดในราวเดือนพฤษภาคมของทุกปี

The formal dress of Pu-thai Ladies in Kao Wong Area, and Kushi-narai District would be appeared during important merit rites of community, for instance, Yao-pee-hai, Boon-pa-wed. The biggest one is the Boon-bung-fai-ta-lai-lan at Ban-good-wa, Goodwa Sub-district, Kushi-narai District, the rituals of community being held in May every year.

1

2

3

4

5

ผ้าห่มขิด เป็นผ้าที่ทอจากไหมน้อย (ยอดไหม) ตามธรรมเนียมมักทอด้วยฟืมขนาด 12 หลบ ขนาดยาวประมาณ 5 เมตร แล้วจึงนำมาแบ่ง และเย็บต่อกัน (เพลาะกลาง) เพื่อขยายขนาดความกว้างของผืนผ้า ผ้าประเภทนี้ประโยชน์ใช้สอยคือ ใช้คลุมกายในฤดูหนาว และคลุมศพในวาระสุดท้ายของชีวิตตามธรรมเนียมของชาวผู้ไท บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

1. ลายนาคกันต์
2. ลายแบดกาบตัด
3. ลายนาคสิบสองแขน
4. ลายนาคแขนสร้อย
5. ลายนาคหัวซุม

Kid Blanket is woven from small yarn silk (Top Silk), based on tradition, it is wove by 12 lobbs of Feum, approximate 5 meters long. Then, it is cut and embroidered together (Plou Klang) to broaden its width. This kind of cloth is used for covering one's body in Winter, and dead body during the final occasion of life based on tradition of Pu-thai people.

1. Nak-kon-tee design.
2. Bad-gab-bad design.
3. Nak-sibsong-kan design.
4. Nak-kan-soi design.
5. Nak-hua-choom design.

ความแตกต่างของรูปแบบระหว่างผ้าห่มขิดของชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ (ผืนซ้าย) และชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนคร (ผืนขวา)

The difference in laying the cloth of Pu-thai people who live in Sakonnakon Province.

ผ้าใส่รงไหม หรือผ้าถุงบุรุษชาวผู้ไทในจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ทอด้วยเทคนิคการตีเกลียวเส้นไหมสองสีเข้าด้วยกัน แล้วจึงนำมาทอเป็นลายตารางขนาดใหญ่ เรียกว่า “แซงตาคู” บ้านโพน ตำบลโพน อำเภอกำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

Silk Sarong or Pu-thai men's Sarong in Kalasin Province, is woven by technique in twisting 2 colors of silk yarn. Then, it is woven as a big dizzy design called “Sang-ta-koo.”

บุรุษชาวผู้ไทบ้านหนองช้าง ตำบลหนองช้าง อำเภอสามชัย จังหวัดกาฬสินธุ์ แต่เดิมนิยมสักท่อนบนของขา (สักขาลาย) oungeผ้าไหม และใช้ผ้าห่มปิดคลุมกาย ซึ่งผ้าทั้งสองชนิดนี้เป็นเครื่องแต่งกายของบุรุษชาวผู้ไทตามธรรมเนียมเดิม

A Pu-thai man, Bannongchang, Nongchang Sub-district, Samchai District, Kalasin Province. In the past, the upper part of a man's legs were preferred to be tattooed (Striped), wore silk sarong and covered his body by Kid Blanket. These two kinds of cloth, were traditional dress of Pu-thai men in the past.

เครื่องย้อยของสตรีชาวผู้ไท

Pu-thai Ladies' Accessories

ก້องแขนดอกมะบาย
Gong-kan-dok-mabueb (Gourd Bangle)

กระจอนยอย
Ga-jon-yoi (Earring)

ก້องแขน
Gong-kan (Bangle)

ปิ่นปักเกล้า
Pin-pak-khao (Hairpin for knot)

สร้อยเม็ดมะยม
Soi-med-ma-yom (Gooseberry Necklace)

เครื่องย่องของสตรีชาวผู้ไทจังหวัด มุกดาหาร

ชาวผู้ไทในเขตตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากชาวผู้ไทเมืองวัง (จุดสุขเมืองวัง แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว) ถือเป็นชุมชนชาวผู้ไทอีกกลุ่มหนึ่งที่ยังสามารถพิทักษ์รักษาการแต่งกายตามจารีตไว้ได้อย่างเหนียวแน่นตราบกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งมีรูปแบบเฉพาะตนแตกต่างจากจารีตการแต่งกายของสตรีชาวผู้ไทกลุ่มอื่นอย่างชัดเจน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Kreung Yong Kong Eh of Pu-thai Ladies in Mookdahan Province

Pu-thai people in None-yang Sub-district, Nong Soong District, Mookdahan Province inherited from Pu-thai from Wang City (Jood Soom Muang Wang, Kwang Sawan-na-ket, Lao People's Democratic Republic) was another group of Pu-thai Community being able to maintain their traditional dressing according strictly until now which was unique and different from the other groups of Pu-thai ladies obviously as following details:

สตรีชาวผู้ไทบ้านนาวี ตำบลสงเปลือย อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้เสื้อมอบบมารัดอก “ฮัดอ่าง” นุ่งชิ้นหมี่ฝ้ายย้อมครามซ้อนชิ้นด่อน (ชิ้นขาว) ใช้แพรมนสีดำคาดรอบศีรษะ การแต่งกายลักษณะนี้ นิยมในชุมชนชาวผู้ไทในเขตอำเภอเขาวง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และอำเภอหนองสูง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

A Pu-thai Lady at Ban-na-wee, Song-pleuy Sub-district, Kaowong District, Kalasin Province, wears Seu-Mob, Cotton Mee Sarong. She also uses dark indigo fabric as her shawl and wears Prae Mon around her head.

ความโดดเด่นประการแรกก็คือเรื่องของผ้าซิ่น ผ้าซิ่นที่สตรีชาวผู้ไทแถบนี้ใช้สวมใส่ในโอกาสพิธีการก็คือ “ซิ่นทิว” กล่าวถึงซิ่นทิวถือเป็นผ้าซิ่นประเภทเดียวที่มีลวดลายขวางลำตัวในภูมิภาคอีสาน ดังนั้นลักษณะที่โดดเด่นของซิ่นทิวจึงเป็นผ้าซิ่นที่มีลายขวางลำตัวเวลาสวมใส่ สร้างลวดลายด้วยการสลับสีเส้นยืนให้แตกต่างกัน 2 สีคือ แดงเข้มและดำหรือน้ำเงินเข้ม ส่วนเส้นพุ่งนั้นจะใช้เส้นพุ่งสีเดียวลวดลายที่ปรากฏของผ้าซิ่นประเภทนี้จึงเป็นริ้วลายขวางลำตัวขนาดเล็กสลับสีแดงเข้มและดำไปตลอดทั้งผืนผ้า ลักษณะพิเศษที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทแถบนี้ได้เป็นอย่างดีผ่านซิ่นทิวก็คือ “จารีตการสวมใส่” กล่าวคือสตรีชาวผู้ไทแถบนี้มีคำกล่าวที่เป็นเชิงสั่งสอนลูกหลานว่า “สาวผู้จบหลองซิ่นด่อนซิ่นซิ่นทิว” นั่นก็หมายความว่า “หากจะเป็นสตรีที่มีกิริยาเรียบร้อยเหมาะกับการเป็นแม่บ้านแม่เรือน กุลสตรีผู้นั้นต้องสวมซิ่นสีขาวทุกครั้งก่อนสวมซิ่นทิว และต้องให้เชิงของซิ่นขาวด้านในโผล่ออกมาให้เห็นด้านนอกด้วยทุกครั้ง” จากการสัมภาษณ์สตรีชาวผู้ไทสูงอายุนะบุว่า “การสวมซิ่นขาวซิ่นซิ่นทิวก็เพื่อความเรียบร้อยไม่ว่าบวหมเหตเพราะในสมัยเก่าก่อนนั้นซิ่นทิวจะทอด้วยไหมซิ่นดีคือไหมน้อยเท่านั้น ซิ่นทิวจึงมีเนื้อบางเบาว่าผ้าที่ทอจากวัสดุอย่างอื่น ดังนั้นหากจะเป็นผู้หญิงที่ดูเรียบร้อยต้องซิ่นซิ่นขาวด้านในทุกครั้งเพื่อความเหมาะสม”

The first remarkable thing is the Sarong, Pu-thai ladies in this area wore Sarong during the rite called “Sin Tiw.” Sin Tiw is the only kind of Sarong including design across the body of person who wears it. The design was created by alternating 2 different colors of Warp : dark red and black or dark blue. For the Weft, only one color would be used. So, the appeared design on this kind of Sarong, were the small sized strips across one’s body alternated by dark red and black all over the cloth. The special attribute reflected cultural identity of Pu-thai people through Sin Tiw, was the “Tradition in Wearing.” Since Pu-thai ladies in this area taught their children “Sao Poo Job Laong Sin Ton Sin Tiw” which meant that “To be well-mannered lady appropriate for being a housewife, the lady had to wear white Sarong very time before wearing Sin Tiw. In addition, she had to let the foot of white Sarong inside being appeared outside every time.” According to the interview elderly Pu-thai lady, she specified that “White Sarong has to be worn for being neat without thrilling. Because in the past, Sin Tiw would be woven by good quality as small silk yarn only. So, it is lighter and thinner than the cloth being woven from other kinds of material. Therefore, to be a well-mannered lady, she had to wear white sarong inside every time for appropriateness.”

เสื้อมอบ ซิ่นด่อน (ซิ่นขาว) ซิ่นทิว นางมอนแก้ว จันทะสารโ
บ้านคำพอก ตำบลโนนยาง
อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
Seu-Mob, Sin-Don (white sarong), Sin Tew

เสื้อมอบที่ตัดเย็บด้วยมือจากผ้าฝ้ายย้อมคราม สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลายขีดพื้นสีแดงลายดอกเป่า ซึ่งปรากฏสายที่สายน้องและหางสิงห์ บ้านคำพอก ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

Seu-Mob embroidered by dyed indigo cotton, the facings along the edges of a garment to which button are attached, and collar are decorated by red plain Kid, Dok-pao design being appeared Sai-pee, Sai-nong, and Hangsing, Ban-kam-pog, Noneyang Dub-district, Nongsoong District, Mookdahan Province.

เสื้อมอบที่ตัดเย็บด้วยมือจากผ้าฝ้ายย้อมคราม สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าลายขีดพื้นสีแดงลายขอก่าย ซึ่งปรากฏสายที่สายน้อง บ้านโนนยาง ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

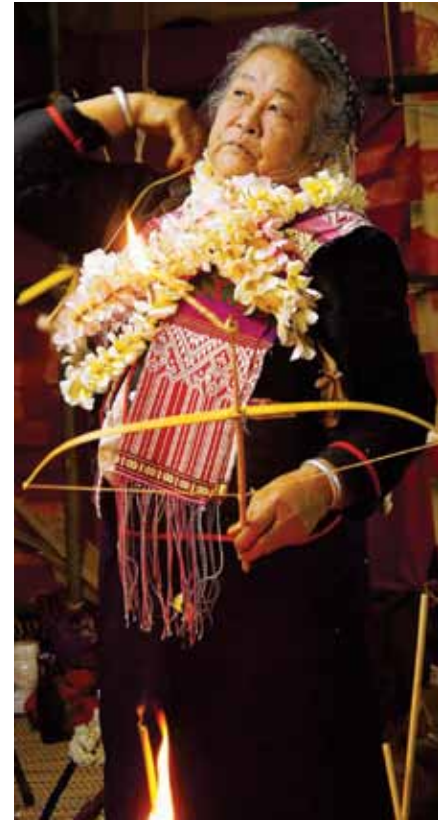
Seu-Mob embroidered by dyed indigo cotton, the facings along the edges of a garment to which button are attached, and collar are decorated by red plain Kid, Ko-gai design being appeared Sai-pee, Sai-nong, and Hangsing, Ban-none-yan, Noneyang Dub-district, Nongsoong District, Mookdahan Province.

ความโดดเด่นประการที่สองก็คือเรื่องเสื้อ เสื้อที่สตรีชาวผู้ไทตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ใช้สวมใส่นี้ออกาสพิธีการก็คือ “เสื้อมอบ” ซึ่งก็หมายถึงเสื้อแขนกระบอกคอตั้ง สาบเสื้อและคอเสื้อตกแต่งด้วยผ้าขิดดงาม ส่วนหมากดิ่ง (กระดุม) นั้นใช้เหรียญเงินที่มีรูตรงกลางติดคู่กัน ความน่าสนใจประการแรกของเสื้อมอบของชาวผู้ไทแถบนี้ก็คือการเย็บด้วยมือตลอดทั้งตัว ทั้งยังมีการสร้างลวดลายด้วยการปัก การปะ และการชุนในส่วนต่างๆ อีกด้วย ที่ควรกล่าวถึงก็คือบริเวณสี่ข้างทั้ง 2 ด้าน จะปักด้วยลายที่เรียกว่า “หางสิงห์” ส่วนความน่าสนใจในลำดับต่อมาของเสื้อมอบก็คือเส้นไหมหลากสีที่ห้อยลงมาบริเวณสาบเสื้อด้านหน้า ไหมต่างสีดังกล่าวนี้ชาวผู้ไทแถบนี้จะเรียกว่า “สายพี่สายน้อง” นอกจากนี้มีประโยชน์ที่ความสวยงามแล้วไหมหรือฝ้ายต่างสีดังกล่าวนี้ในสมัยโบราณจะใช้สำหรับรัดสายสะดือเด็กทารกแรกคลอดในเวลาฉุกเฉินที่ไม่สามารถหาสิ่งอื่นใดทดแทนได้ ประโยชน์นี้ใช้สอยดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการเรียกว่า “สายพี่สายน้อง” นั่นเอง

ความโดดเด่นประการสุดท้ายคือเรื่องของผ้าเปียง ผ้าเปียงหรือผ้าสไบของสตรีชาวผู้ไทตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหารนั้น จะเป็นผ้าพื้นสีแดงสร้างลวดลายด้วยเทคนิคขิดด้วยไหมหลากสี ซึ่งเรียกเป็นภาษาท้องถิ่นว่า “ผ้าแพรเก็บ” ว่าเก็บในที่นี้หมายถึงว่า “การเก็บขิด” หรือการสร้างลวดลายนั่นเอง ในอดีตนั้นผ้าแพรเก็บมีทั้งที่ถักทอจากเส้นฝ้ายล้วน เส้นไหมล้วน และฝ้ายแกมไหม หากแต่เป็นเรื่องน่าเสียดายที่ในปัจจุบันผ้าแพรเก็บมีเฉพาะที่ถักทอด้วยเส้นใยสังเคราะห์จากโรงงานเท่านั้น ลักษณะเฉพาะตัวของผ้าแพรเก็บชาวผู้ไทแถบนี้คือเรื่องของโครงสร้างลวดลายและรายละเอียดของลวดลาย กล่าวถึงโครงสร้างของลวดลาย

The Second Remarkable Attribute was the Blouse, the blouse worn by Pu-thai ladies at None-yang Sub-district, Nong-soong District, Mookdahan Province, during the rite, was “Seu Mob,” the cylinder sleeve blouse, high collar, the facings along the edge of a garment to which buttons are attached, and collar of blouse decorated with beautiful Weft Brocade. For Mag Ting (button), silver coins with hole in the middle sticking in pair. The first interesting thing of Pu-thai people’s Seu Mob, the whole blouse was embroidered by hand. In addition, the designs were created by embroidering, piecing together, and darning in different parts as well. The rib area in both sides would be embroidered by deign called “Hang Sing” (Lion’s tail). The another interesting of Seu Mob, was the different silk yarns dangling on the front of facings along the edge of a garment to which buttons are attached. Different color silk of Pu-thai people in this area was called “Sai Pee Sai Nong” (Elder Cousin Line and Younger Cousin Line. Different color silk or cotton was not only be useful, but also was sued for tying the early birth infant’s umbilical cord in an emergency case one couldn’t find anything to be compensated. Its utility was origin of “Sai Pee Sai Nong.”

The last remarkable attribute was Pa-bieng. Pa-bieng or the lady’s shawl of Pu-thai ladies in Nong-yang Sub-district, Nong-soong District, Mookdahan Province, was the red plain fabric including design of Weft Brocade by various colors of silk. The local name was “Pa Prae Geb.”

ผ้าแพรวเก็บผืนหนึ่งๆ นั้นจะประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ส่วนคือ

1. **ยอย** หมายถึง ชายครุยที่อยู่เชิงผ้า ทั้ง 2 ด้านปรากฏทั้งที่เป็นเส้นยืนแล้วเว้นช่วงไม่ทอเป็นผืนผ้าพอทอสำเร็จเป็นผืนผ้าแล้วจึงมาตีเกลียวเข้าด้วยกัน และที่เป็นไหมหรือฝ้ายเส้นพิเศษที่แทรกเข้าไปหลังจากที่ทอสำเร็จเป็นผืนผ้าแล้ว ซึ่งลักษณะหลังนี้จะเป็ชายครุยที่มีหลากสีแตกต่างจากลักษณะแรกที่เป็นชายเพียงครุยสีเดียว

← ดอกใหญ่
Dok Yai

← ดอกอ้อม
Dok Om

← ท้องผ้า
Body of cloth

← ดอกอ้อม
Dok Om

← ดอกใหญ่
Dok Yai

The word “Geb” meant “Collecting Kid” (Weft Brocade) or design creation. In former time, Pa Prae Geb included the fabric from cotton weaving, silk weaving. And cotton and silk weaving. But, it was a pity that in the present, Pa Prae Geb is woven from synthetic fiber from factory only. The unique of Pa Prae Geb of Pu-thai people in this area, included the design structure and its details. The design structure in each piece of Pa Prae Geb would be composed of 5 major parts as :

1. **Yoi** referred to trimming at both sides of foot of fabric, in the Warp and skipping to weave into a piece. After weaving as a piece of cloth, it was interwoven together Silk and special cotton were inserted after finishing the piece of cloth. The latter attribute would be different from the first one only the single color trimming.

2. **Bunch** referred to the design of bunch being appeared on both sides of the foot of cloth. Generally, it only white and yellow silk or cotton was preferred to be woven.

3. **Dok Om** referred to the separated design in the middle of big flower or big design in each interval. Various colors of silk or cotton without specificity in any color, was woven. The design names were as follows: floated snake, orange jasmine, Ko-kai, Ko-non, Kotong-pong, and Water Clove etc.

4. **Dok Yai** referred to the big design on both sides of Prae Geb. The body of fabric was in the middle of cloth. Various

2. **ซ้อ** หมายถึง ลวดลายเป็นซ้อชั้นที่ปรากฏอยู่ ณ เชิงผ้าทั้ง 2 ด้าน เท่าที่ปรากฏนิยมทอด้วยไหมหรือฝ้ายสีขาวและสีเหลืองเท่านั้น

3. **ดอกอ้อม** หมายถึง ลายคั่นกลางระหว่างดอกใหญ่หรือลายใหญ่ในแต่ละช่วงนิยมทอด้วยไหมหรือฝ้ายหลากสีไม่เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นสีใดสีหนึ่งเท่านั้น มีชื่อเรียกหลายอย่าง ดังนี้ งูลอย ดอกแก้ว ขอก่าย ขอนอน ขอท้องป่อง ดอกผักแว่น เป็นต้น

4. **ดอกใหญ่** หมายถึง ลายขนาดใหญ่บนผืนผ้าแพรวเก็บทั้ง 2 ผืน โดยที่มีท้องผ้าคั่น ณ จุดกึ่งกลางของผืนผ้า นิยมทอด้วยไหมหรือฝ้ายหลากสีไม่เฉพาะเจาะจงว่าต้องเป็นสีใดสีหนึ่งเท่านั้น มีชื่อเรียกหลายที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น กาบแบด นาคกันต์ ซ้อตีนพาน หอผาสาท พันมหา ไບบุ่นหวาน ดอกกระบวน เป็นต้น

5. **ท้องผ้า** หมายถึง ลวดลายขนาดใหญ่ที่สุดที่ปรากฏ ณ ผืนผ้าแพรวเก็บ และปรากฏ ณ จุดกึ่งกลางของผ้าแพรวเก็บเสมอเท่าที่ปรากฏจะนิยมทอด้วยไหมหรือฝ้ายสีขาวและสีเหลืองเพียงเท่านั้น และมีชื่อเรียกหลายที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น นาคใต้เครือ ดอกดาวใต้เครือ อังผึ้ง ขอใต้เครือ ไบายุ่นใต้เครือ เป็นต้น

เครื่องย่องของเอ้หรือเครื่องแต่งกายสตรีชาวผู้ไทตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร จะถูกนำมาแต่งในโอกาสสำคัญเท่านั้น เริ่มต้นการแต่งครั้งแรกในชีวิตเมื่อโอกาสแต่งงานของตัวเอง (ชุดเจ้าสาว) ตามต่อด้วยชุดในพิธีเหยา (ทั้งเหยารักษาอาการเจ็บป่วยและการเหยาเลี้ยงผีประจำปี) ชุดสำหรับเทศกาลบุญบั้งไฟ และชุดสำหรับงานจุลกฐิน เป็นต้น

colors of silk or cotton without specificity in any color, was woven. The names of design were unique such as Kab Bad, Nak Kon Tee, Cho Teen Pan, Ho Pa Sat, Pan Maha, Bai Boon Wan, and Dok Krabuan etc.

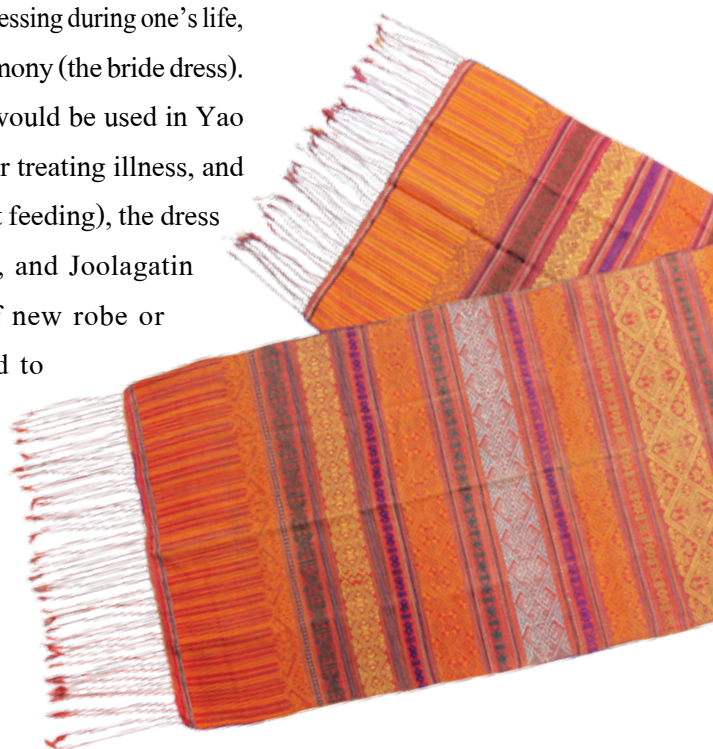
5. **Body of cloth** referred to the biggest design being appeared on Prae Geb. Only white or yellow silk or cotton was preferred to be woven. Besides, the design names were unique such as Nak Tai Kreu, Dok Dao Tai Kreu, Hung Peung (Bee's Hive), Ko Tai Kreu, and Bai Boon Tai Kreu etc.

Kreung Yong Kong Eh or the dress of Pu-thai Ladies in None-yang Sub-district, Nong-soong District, Mookdahan Province would be used only in great ceremony. The first occasion in dressing during one's life, was in wedding ceremony (the bride dress). Later on, the dress would be used in Yao Rite (both of Yao for treating illness, and Yao for annual spirit feeding), the dress for Boon Bang Fai, and Joolagatin ceremony (a set of new robe or offerings presented to Buddhist monks at the end of rainy season) etc.

อัตลักษณ์ผ้าแพรวเก็บหรือผ้าสไบของชาวผู้ไทตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร Identity of Prae-Keb or Shawl of Pu-thai People, Noneyang Sub-district, Nongsoong District, Mookdahan Province.

ซ้อหัวนาค หรือเชิงผ้าอัตลักษณ์ผ้าแพรวเก็บหรือผ้าสไบของชาวผู้ไทตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร Ko-hua-nak or unique foot of Prae-Keb or Shawl of Pu-thai People, None-yang Dub-district, Nongsoong District, Mookdahan Province.

เสื้อผ้าย้อมคราม สตรีชาวผู้ไท บ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว

Pu-thai lady, Ban-la-ha-nam, Muang-song-kon, Kwang Sawanna-ket, Lao People's Democratic Republic wears a formal dress.

เครื่องย้อมของเอสตรีชาวผู้ไท ใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าชาวผู้ไทคือกลุ่มชาติพันธุ์สำคัญที่ปรากฏการตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่สองฟากฝั่งลำน้ำโขงทั้งในอีสานและ สปป.ลาว บทความตอนนี้ขอนำเสนอการแต่งกายของชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว มาเป็นกรณีศึกษา งานหัตถศิลป์ที่ถือเป็นสิ่งบ่งชี้วัฒนธรรมการแต่งกายของสตรีชาวผู้ไทในพื้นที่ดังกล่าวก็คือ “ผ้าฝ้ายย้อมคราม” ดังนั้นเครื่องย้อมของเอสตรีชาวผู้ไทในพื้นที่ดังกล่าวจึงมีผ้าฝ้ายย้อมครามเป็นองค์ประกอบหลัก

Kreung Yong Kong Eh of Pu-thai Ladies in Lao People's Democratic Republic

Stated as the above, Pu-thai was an ethnic group who settled down scattered on both sides of Konge Course in Esan and Lao People's Democratic Republic. In this article, Pu-thai people's dress in Ban-la-ha-nam, Songkon Sub-district, Kwang Sawanaket, Lao People's Democratic Republic, is a Case Study. The handicraft indicated the dressing culture of Pu-thai in this area, was “Indigo dyed cotton.” Therefore, Kreung Yong Kong Eh of Pu-thai ladies in that area would include the Indigo dyed Cotton as a major component.

ต้นคราม ครามเป็นไม้พุ่มตระกูลถั่ว มีชื่อ *Indigofera tinctoria* Linn. วงศ์ Leguminosae สูงประมาณ 1-2 เมตร ใบประกอบแบบขนนกเรียงสลับ ปลายใบเดี่ยว ใบย่อยรูปรี ดอกช่อออกตามซอกใบ ดอกย่อยรูปดอกถั่ว กลีบดอกสีชมพู ผลเป็นฝัก มีทั้งฝักตรงและฝักโค้ง ภายใฝักมี 7-12 เมล็ด เมล็ดของครามมีลักษณะสีเหลี่ยมลูกบาศก์ ชนิดฝักตรง สีเหลืองฟาง มีน้ำหนักเฉลี่ย 100 กรัม ต่อ 16,800 เมล็ด ชนิดฝักโค้งงอ เมล็ดสีดำ มีน้ำหนักเฉลี่ย 100 กรัม ต่อ 15,900 เมล็ด เมื่อต้นครามอายุ 3 เดือน ใบแก่จัด สีเข้มและออกฝักเล็กๆ จะให้ปริมาณสีครามมากที่สุด

การสกัดสีคราม เมื่อเก็บใบสดแช่น้ำพอท่วม เป็นเวลา 24 ชั่วโมง (แช่ 6 โมงเช้า และแยกกากใบ 6 โมงเช้า วันถัดไป) จะได้น้ำครามสีฟ้าจาง เมื่อเติมปูนดิบทีละน้อย และกวนช้าๆ พร้อมกับสังเกตสี จนน้ำครามเป็นสีเหลือง ฟองเป็นสีน้ำเงิน ให้หยุดเติมปูนแล้วกวนแรงๆ น้ำครามจะกลายเป็นสีน้ำเงิน ส่วนฟองจะแตกยุบ พักน้ำครามไว้ไม่น้อยกว่า 12 ชั่วโมง จึงแยกของเหลวใสสีน้ำตาลทิ้ง เก็บตะกอนหรือเนื้อครามสีน้ำเงินไว้ เพื่อเตรียมน้ำย้อมต่อไป (ภาษาถิ่นผู้ไทเรียกเนื้อครามว่า น้ำคราม หรือน้ำเปือก)

ลักษณะของต้นคราม
Characteristic of Indigo Tree.

Indigo plant, Indigo is a shrub of legumes Fabaceae or Leguminosae called *Indigofera tinctoria* Linn, Leguminosae specie. It is approximately 1-2 meters high. The compound leaf is like alternated feather, single leaf, oval shape Leaf. The bunch of flowers are from narrow space of leaf. The small flower is pea shape. The petal is pink. Its fruit is sheath including both of straight and bent ones. Inside the fiber sheath, there are 7-12 seeds. The Indigo seed is cubic shape. Its color is straw yellow. The average weight is 100 grams/16,800 seeds. For the bent one, the seed is black. Its average weight is 100 grams/15,900 seeds. When the Indigo tree is 3 months, its leaves would be ripe with dark color, and small sheath which would provide the highest amount of Indigo color.

The Indigo color extraction, when the fresh leaves are collected and soaked in water for 24 hours (soaking at 6.00 a.m. and separating the residue leaf at 6.00 a.m. the next morning) the light indigo color would be obtained. Adding the lime little by little, stirring slowly and observing its color until the water becomes yellow, and its foam is blue. The lime adding would be stopped. Stirring hard, the indigo liquid would become blue color. The foam would be melted down. The Indigo liquid should be kept not less than 12 hours. The clear brown liquid would be separated and thrown out. The sediment or Indigo deposit would be kept for preparing the dyed liquid further. (In local language, the Indigo deposit was called Indigo liquid or Nam Beug)

การเตรียมน้ำย้อม ชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ เรียกว่า “การก่อหม้อ” โดยการนำเนื้อคราม ผสมน้ำขี้เถ้าหรือน้ำดั่งที่เตรียมจากขี้เถ้าแห้ง-กล้วย ก้านมะพร้าว ต้นขี้เหล็ก ฯลฯ อาจมีการเติมวัตถุดิบอื่นช่วย เช่น น้ำต้มใบสมอ น้ำมะขามเปียก หรือน้ำข้าวข้าว จากนั้นโจกคราม ทุกวัน วันละ 2 เวลา คือ เช้าและเย็น สังเกต สี กลิ่น และลักษณะฟอง จนกระทั่งน้ำย้อม กลายเป็นสีเขียวอมเหลือง มีกลิ่นหอมอ่อนๆ (จากเดิมอาจมีกลิ่นเหม็นเขียว) ฟองทนไม่แตก ยุบง่าย ซึ่งเป็นลักษณะของน้ำย้อมที่พร้อมย้อม (ใช้เวลาประมาณ 10-15 วัน) ซึ่งชาวผู้ไทจะ เรียกว่าหม้อมาหรือหม้อเป็น

การย้อมคราม ก่อนนำฝ้ายลงย้อมใน หม้อคราม ชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำจะทำความสะอาดด้วยการขย่ำกับน้ำสะอาดแล้วบิดให้หมาด และนำลงย้อม ใช้มือบีบเค้นฝ้าย เป็นวงรอบๆ พร้อมสังเกตน้ำย้อม จนกระทั่ง สีเหลืองของน้ำย้อมลดลง จึงหยุดย้อม บิดฝ้าย ที่ย้อมแล้วให้หมาด กระทบกให้เรียงเส้นและ

Preparing the dyeing, Pu-thai people at Ban-la-ha-nam called “*Kan Ko Mo*” by mixing the Indigo sediment with ashes or Nam Dang being prepared from banana stalk, mid rib of coconut, Cassia Tree etc. Other raw materials might be added such as the boil water of myrobalan wood, tamarind, or water from washing rice. Then, Indigo would be extracted every day, twice a day, in the morning and evening. The color, odor, and foam would be observed until the dyed liquid would become yellow green with slightly sweet scent (from the nauseating smell), and the foam is endure without being melted down. It dyeing would be ready for being dyed (approximately 10-15 days) called by Pu-thais as Mo Ma or Mo Pen.

Indigo Dyeing, before putting the Indigo for dyeing in Indigo pot, Pu-thai people at Ban-la-ha-nam would clean by squeezing hard with fresh water, and twisting to be half dry. Then, they would dye it. They would use their hands pressing the cotton strain in circle around it, and observe the dyeing until its yellow color would be decreased. They would stop dyeing it. They would twist the dyed cotton to be half dry, and pull it to be arranged in line and touch the air. The green color of cotton would slowly become blue color. If, the shade of color is satisfied, clean it in water and expose to the air indoor for weaving further. But, if the color shade is not dark enough, the Indigo needed to be used for dyeing again in new Indigo pot or adding the Indigo deposit in old Indigo pot, and wait for it not less than 8 hours.

การย้อมครามเป็นกระบวนการย้อมเย็น

Indigo dyeing is a process of cold dyeing.

สัมผัสอากาศ สีเขียวของผ้าจะค่อยๆ กลายเป็นสีน้ำเงิน หากพอใจในความเข้มของสีแล้ว จึงนำไปล้างน้ำให้สะอาด และผึ่งในร่มเพื่อใช้ทอผ้าต่อไป หากสียังไม่เข้มพอ ต้องย้อมสีครามทับอีก ในหม้อครามใบใหม่ หรือเติมเนื้อครามในหม้อครามเก่าแล้วต้องรอไม่น้อยกว่า 8 ชั่วโมง จึงย้อมซ้ำได้อีก ภูมิปัญญาการย้อมครามนี้จะสืบทอดจากแม่สู่ลูกสาว

กล่าวถึงเครื่องแต่งกายของสตรีชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว สามารถแยกกล่าวได้ตามรายละเอียด ดังนี้

เสื้อดำ คือ เสื้อที่ตัดเย็บจากผ้าฝ้ายย้อมครามสีน้ำเงินเข้ม เป็นทรงแขนกระบอก คอตั้ง ผ่าหน้า ที่ปลายของแขนเสื้อ สืบเสื้อคอเสื้อ และชายเสื้อด้านล่างนั้นใช้ผ้าสีแดงขลิบตกแต่ง

ซิ่นหมี่ ซิ่นหมี่ของสตรีชาวผู้ไทบ้านละหาน้ำก็คือซิ่นหมี่ย้อมคราม กล่าวคือ เป็นผ้าซิ่นฝ้ายที่สร้างลวดลายด้วยเทคนิค “มัดหมี่” เมื่อมัดหมี่ตามลวดลายที่ต้องการแล้วจึงนำไปย้อมในน้ำคราม ดังรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ดังนั้นผ้าซิ่นของสตรีชาวผู้ไทที่นี้จึงปรากฏเป็นผ้าฝ้ายมัดหมี่ที่มีลวดลายสีขาวโดดเด่นอยู่บนพื้นผ้าสีครามเข้ม ผ้าซิ่นลักษณะนี้นั้นถือเป็นความงดงามและทรงเสน่ห์บนความเรียบง่าย เพราะประกอบด้วยสีเพียง 2 สีเท่านั้น อัตลักษณ์ของผ้าซิ่นผู้ไทบ้านละหาน้ำอีกประการก็คือ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ หัวซิ่น ตัวซิ่น และตีนซิ่น สำหรับวิธีการนุ่งซิ่นแบบพิธีการของสตรีชาวผู้ไทแห่งนี้ยึดถือเป็นจารีตเดิมตราบกระทั่งปัจจุบัน ก็คือ นิยมนุ่งผ้าซิ่นแบบยาวจนกรอมเท้า ทั้งนี้วิธีการดังกล่าวถือเป็นภาพสะท้อนความเรียบร้อยและการเป็นกุลสตรีที่รักกมลสงวนตัวได้เป็นอย่างดี

Then, it would be dyed again. This Indigo Dyeing Wisdom was inherited from mother to daughter.

According to the dress of Pu-thai Ladies at Ban-la-ha-nam, Song Kon City, Kwang Suwannaked, Lao People's Democratic Republic, could be stated in following details :

Seu Dam is the blouse embroidered from Indigo Dyed Cotton with dark blue, cylinder sleeves, high collar, skirts slit front. Red cloth would be used for decorating the sleeves, facings along the edges of a garment to which buttons are attached, collar, and lower edge of blouse.

Sin Mee, Sin Mee of Pu-thai Ladies at Ban-la-ha-nam, is the Indigo Dyed Sarong. Namely, it is the cotton sarong being created its design by technique “Mud-Mee.” After Mud-Mee by the planned design, Poy Mee (a bunch of silk) would be dyed in Indigo according to the details as above. Therefore, the sarong of Pu-thai Ladies would become the white design Mud-Mee prominently on dark Indigo fabric. This kind of sarong is beauty and charming on the simplicity because it was composed of only two colors. Another identity of sarong of Pu-thai at Ban-la-ha-nam, it included 3 components: the top of sarong, the body of sarong, and the foot of sarong. For its formal wearing of Pu-thai Ladies in this area, has been maintained as their tradition until now, was the long sarong like the maxi skirt. This technique is a reflection of well-mannered and well-behaved ladies very well.

ผ้าแพรวาและผ้าแพรมนที่ย้อมจากครามจนได้สีน้ำเงินเข้ม

Prae-wa and Prae Mon are dyed from indigo until it is dark blue.

ผ้าขิด สิ่งบ่งชี้ถึงการแต่งกายแบบพิธีการที่สมบูรณ์แบบของสตรีชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำก็คือ “การเบี่ยงผ้าขิด” ซึ่งการเบี่ยงผ้าขิดนั้นก็คือการคาดผ้าสไบเฉียงนั่นเอง อนึ่งผ้าสไบเฉียงหรือผ้าขิดดังกล่าวนั้น ธรรมเนียมชาวผู้ไทที่นี้แต่ดั้งเดิมถือเป็นของสูงค่าที่ต้องทอเพื่อเป็นมรดกตกทอดสำหรับลูกหลานรุ่นต่อรุ่น อุตลักษณ์ผ้าขิดของชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำก็คือมีทั้งที่ทอจากเส้นใยฝ้ายและเส้นใยไหม รวมถึงฝ้ายแกมไหม หากเป็นเส้นใยไหมนั้นจะทอจาก “ไหมน้อย” หรือไหมยอดที่มีเส้นเล็กละเอียดและสม่ำเสมอ เท่าที่ปรากฏผ้าขิดคือผ้าพื้นสีแดงครึ่ง (สีแดงเข้ม) สร้างลวดลายด้วยเทคนิค “ขิด” นั่นก็คือการสะกิดเส้นยืนให้มีจังหวะขึ้น-ลงตามลวดลายที่ต้องการ จากนั้นจึงเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปตามจังหวะการสะกิดเส้นยืนให้ขึ้น-ลงนั้น ลวดลายที่ปรากฏจึงนูนเด่นบนพื้นสีแดงครึ่ง สำหรับสีของลวดลายเท่าที่ปรากฏจะประกอบด้วยสีเหลือง สีเขียว สีขาว และสีน้ำเงินเข้มหรือสีดำ

โอกาสในการแต่งเครื่องแต่งกายหรือเครื่องย้อยของเอื้องสตรีชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำเมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สปป. ลาว ประกอบด้วยงานประเพณีที่สำคัญดังนี้ บุญออกพรรษา (แห่ปราสาทผึ้ง) บุญบั้งไฟ บุญเผาตุง รวมถึงชุดสำหรับการแสดงฟ้อนผู้ไทและเหยาผีใต้ ฯลฯ

อัตลักษณ์ของผ้าขิดหรือผ้าสไบของชาวผู้ไทบ้านละหานน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว

Identity of Kid Cloth or Shawl of Ban-la-hanam, Muang-song-kon, Kwang Sawannaket, Lao People's Democratic Republic.

ดอกอ้อมลายสูดั่ง (จมูก)
Dok-om, Hoo-dang design (Nose)

ลายหลักลายนาคหัวข้อง
Lai-lak, Nak-hua-kong design

ดอกช่อลายนาคหัวข้อง
Dok-cho-nak-hua-kong
design

Pa Kid, the indicator for perfect formal dress of Pu-thai Ladies at Ban-la-han-nam is “*Slanting the Weft Brocade.*” This kind of slanting is how to wrap one’s shawl. The shawl and Weft Brocade, based on traditional custom of Pu-thai Ladies, is valuable and required to be woven for their offspring from generation to generation. The identity of Pa Kid of Pu-thai at Ban-la-ha-nam, included both of cotton and silk weaving, and silk and cotton weaving. For silk weaving, *the small silk* or the top of silk with delicate as well as smooth yarn, would be woven. In general, Weft Brocade is a lack red plain (dark red) being created the design by “Kid” technique (Weft Brocade) by slightly pulling the Warp with up and down. So, the appeared design would be bulged remarkably on the lac red plain. For color of design, it would consist of yellow, green, white, and blue or black colors.

The occasion in dressing or Kruen Yong Kong Eh of Pu-thai Ladies at Ban-la-ha-nam, Song Kon City, Kwang Sawannaked, Loa People’s Democratic Republic, composed of important ritual as follows: Religious Ceremony at the end of Buddhist Lent (Bee Castle Parade), Boon Bang Fai, Boon Pa Wed, Pu-thai Dancing, and Yao Pee Hai etc.

เอกสารอ้างอิง

ภูวดล ศรีธเรศ. (2556). **ฮักฝ้ายแก้วแพงไหมคำ**. สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2545). **ผ้าไทยสวยใยแห่งภูมิปัญญา...สู่คุณค่าเศรษฐกิจไทย**. กรุงเทพฯ.

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

ประเทศไทย

กองแพง โพนนะทา. อายุ 89 ปี. บ้านหนองยาง ตำบลหนองยาง อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. 5 ตุลาคม 2557.
จันลี วังเหนือ. อายุ 92 ปี. บ้านกุดตาใกล้ ตำบลกุดสิมคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. 5 ตุลาคม 2557.
คำสอน สระทอง. อายุ 75 ปี. ผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขาทัศนศิลป์ (ผ้าไหมแพรวา). 1 ตุลาคม 2557.
คำใหม่ โยคะสิงห์. อายุ 83 ปี. อดีตประธานกลุ่มวิจิตรแพรวา. 1 ตุลาคม 2557.
มอนแก้ว จันทะสาโร. อายุ 91 ปี. บ้านคำพอก ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร. 2 ตุลาคม 2557.

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

กอง คันทะมาต. อายุ 75 ปี. บ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว. 2 พฤศจิกายน 2557.
จันคำ คันทะมาต. อายุ 69 ปี. บ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว. 2 พฤศจิกายน 2557.
จุมจี คันทะมาต. อายุ 72 ปี. บ้านละหาน้ำ เมืองสองคอน แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว. 2 พฤศจิกายน 2557.
มาต (ไม่มีนามสกุล). อายุ 79 ปี. บ้านนาเปาะ จุดสุขเมืองวัง แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว. 3 พฤศจิกายน 2557.
หง (ไม่มีนามสกุล). อายุ 88 ปี. บ้านนาเปาะ จุดสุขเมืองวัง แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว. 3 พฤศจิกายน 2557.
ฮอม (ไม่มีนามสกุล). อายุ 82 ปี. บ้านนาปะเนาะ จุดสุขเมืองวัง แขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว. 4 พฤศจิกายน 2557.

References

Sritares Poowadon. (2013). **Hug Fai Kaew Pang Mai Kam**. Institute of Language, Art, and Culture. Sakonnakon Rajabhat University.
The Office of National Culture Commission. (2002). **Thai Cloth: Fiber of Wisdom... to Thai Economic Value**. Bangkok.

The Lists of Interviewers

Thailand

Chatasaro, Monkaew. 91 years old at Ban-kam-pog, None-yang Sub-district, Nong-soong District, Mookdahan Province. 2nd October 2014.
Pone-na-ta, Gongpang. 89 years old at Ban-nong-yang, Nong-yang Sub-district, Kammuang District, Kalasin Province. 5th October 2014.
Sratong, Kamson. 75 years old. The person with excellent performance in Culture, Visual Art (Prae-wa Silk) Interview, 1st October 2014.
Wang-neu, Chanlee. 92 years old at Ban-good-ta-klai, Goodsimkoomkai Sub-district, Kao-wong District, Kalasin Province. 5th October 2014.
Yokasing, Kammai. 83 years old. The Former President of Artistic Prae-wa Group. 1st October 2014.

Lao People's Democratic Republic

Hom (no last name) 82 years old at Ban-na-pao, Chood Soom Muang Wang, Kwang Sawannaket, Lao People's Democratic Republic.
4th November 2014.
Hong (no last name) 88 years old at Ban-na-pao, Chood Soom Muang Wang, Kwang Sawannaket, Lao People's Democratic Republic.
3rd November 2014.
Kantamad, Chankam. 69 years old at Ban Laha-nam, Songkon City, Kwang Sawannaket, Lao People's Democratic Republic. 2nd November 2014.
Kantamad, Choomchee. 72 years old at Ban Laha-nam, Songkon City, Kwang Sawannaket, Lao People's Democratic Republic.
2nd November 2014.
Kantamad, Gong. 75 years old at Ban Laha-nam, Songkon City, Kwang Sawannaket, Lao People's Democratic Republic. 2nd November 2014.
Mad (no last name) 79 years old at Ban-na-pao, Chood Soom Muang Wang, Kwang Sawannaket, Lao People's Democratic Republic.
3rd November 2014.